

Õppimis- ja enesetäiendamismõimalused Euroopa Liidus

Vahur Made
Ajaloodoktor
Eesti Diplomaatide Kooli asedirektor

Eesti liitumine Euroopa Liiduga avardab oluliselt ka eestlaste võimalusi õppida teistes Euroopa riikides. Eesti noori ei kohelda siin enam välismaalastena, vaid võrdsetena teistest EL liikmesmaadest pärit õppurite kõrval. Kaovad diskrimineerivad erinevused seoses õppemaksudega, avarduvad tasuta või Euroopa Liidu toetusel õppimise võimalused. Eesti haridussüsteem saab üleeuroopalise süsteemi osaks ning see kergendab välismaal õppimist veelgi.

Euroopas õppimine pole enam luksus

Teistes Euroopa riikides õppimine muutub päris talaliseks pärast seda, kui Eestist on saanud Euroopa Liidu liige. Kui praegu nõuab tarkuse nõutamine Euroopa maades ülitiheda konkurentsiohela läbi-

mist või keskmisest tunduvalt paksemat rahakotti, siis liitumise järel muutub Euroopas õppimine või täiendavate teadmiste hankimine üsna tavapäraseks.

Uusi soodsaid õppimisvõimalusi tuleb juurde. Nii näiteks saavad eestlased Euroopa Liidu kodanikena omandada õigusteaduse, majanduse, politoloogia, filosoofia, ajaloo ja kultuuriuuringute alal magistri- ja doktorikraadi Euroopa Ülikoolis (*European University Institute*) Firenzes. Ka tasulistes koolides õppijate õppemaks väheneb märkimisväärselt. Nii näiteks on mainekas Oxfordi Ülikoolis Euroopa Liidust pärit üliõpilaste õppemaks olenevalt erialast 3–8 korda madalam kui väljastpoolt euroliitu tulnutel. Ka Eesti peab liikuma selle poole, et teiste Euroopa Liidu riikide noored saaksid siin õppida samadel tingimustel, ka sama õppemaksu eest, nagu eestlasedki.

Loomulikult ei puuduta muudatused ainult akadeemilist kõrgharidust. Liidu liikmesus toob endaga kaasa õppekavade ja koolisüsteemide kooskõlastamise eri riikide vahel, mis omakorda tähendab, et Eestis omandatud kraade, kutseid ja erialast kvalifikatsiooni hakatakse üha rohkem tunnustama teistes Euroopa riikides.

Informatsiooni kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta koondab ja pakub Eestis Haridusministeeriumi kõrval ka **Akadeemilise Tunnustamise Infokeskuste Koostöövõrgu Eesti Keskus** (ENIC/NARIC Keskus).

ARVAMUS

Laura Talvet

Tartu Ülikooli prantsuse filoloogia tudeng
Raadio Vaba Euroopa, 23.05.2002

Kas õpingud Euroopas täidavad neile pandud lootusi?

Prantsuse filoloogia tudengina olen ammu unistanud Prantsusmaal õppimisest, et ennast keele alal täiendada. Tänu Erasmuse programmile saigi see nüüd teoks, see programm võimaldas mul õppida just selles ülikoolis, mida ma oma valikus olin silmas pidanud, ning tagas oluliselt ka majandusliku toimetuleku.

Ma olen täiesti kindel, et siin oldud õppeaasta on mulle andnud asendamatu kogemuse nii erialases mõttes kui ka praktilises tähenduses ning motivatsiooni töötada pärast õpingute lõpetamist nii Eestis kui ka mujal Euroopas.

SEISUKOHT

Jaak Aaviksoo
Tartu Ülikooli rektor
Postimees 04.04.2002

Peale kodumaise hariduse on vaja tunda õppida ka teiste rahvaste kogemust

Tänapäeval sobiks sõnastada nii: ülikool suudab täita oma ülesannet rahvus-

ülikoolina seda paremini, mida enam ta ulatub oma akadeemilises tegevuses rahvuspiiridest kaugemale ja mida enam kuulub tema akadeemilisse liikmeskonda teiste rahvaste esindajaid.

Nüüdisaegne ülikooliharidus on mõeldamatu ilma rahvusvahelisuseta. Ei piisa ka sellest, kui kogeme välisilma vaid raamatute kaudu või turistina. Vajalik on keskkond ja isiklik kogemus.

Diplomite tunnustamine

Kõrgharidust ja ametioskusi tõendavate diplomite tunnustamine kõigi liikmesriikide poolt on oluline eeldus ühise töajuturu käivitamiseks Euroopa Liidus. Tuleb rõhutada, et küsimus on eelkõige diplomite kui kutsetunnistuste, mitte diplomite kui akadeemiliste tõendite tunnustamises.

1960. ja 1970. aastatel võttis ministrite nõukogu vastu hulga õigusakte, mis käsitlesid diplomite tunnustamist ametialade kaupa. Teatud erialadel, peamiselt meditsiini alal, valmistati ette ka töötamiseks vajalikud miinimumnõuded koolituse kestvuse ja sisu kohta. 1980. aastate keskpaigast hakkas komisjon kujundama üldist diplomite tunnustamise süsteemi, mis jõustati 1989. ja 1992. aasta direktiividega.

Nende abil ühtlustati Euroopa Liidus kõikide eriharidust ja -koolitust vajavate elualade diplomite tunnustamine. Kinnistus põhimõtte, et inimene, kes oli oma kodumaal mõnel erialal töötamiseks täielikult kvalifitseerunud, võib töötada samal alal ka teistes liikmesriikides. Samas võidakse töötajalt nõuda, et ta sooritaks lisaeksami või läbiks täienduskoolituse, kui leitakse, et tema ettevalmistus erineb oluliselt teises liikmesriigis esitatavatest nõuetest.

Kuigi kehtib üldine põhimõte, et Euroopa Liit liikmesriikide hariduskorraldusse ei sekku, on erandiks üksikud valdkonnad, mis mõjutavad ELile olulisi küsimusi, näiteks isikute vaba liikumist. Isikute vaba liikumise tagamiseks peavad liikmesriigid omavahel

teatud määral kokku leppima näiteks tervishoiu küsimustes. Liikmesriigil peab olema usaldus teises liikmesriigis hariduse saanud arsti, hambaarsti, õe, ämmaemanda, proviisori ja loomaarsti suhtes.

Tiia Raudma Haridusministeeriumi nõunik

Eesti osalemine Euroopa Liidu haridusprogrammides

Eesti hakkas Euroopa Liidu haridusprogrammides osalema pärast seda, kui Eesti ja Euroopa Liidu vahel kirjutati 12. juunil 1995 alla **assotsiatsiooni-leping** (nn Euroopa leping). See avas Eestile võimaluse saada osa Euroopa Liidus käivitatud raam- ja eriprogrammidest ning projektidest.

Esimese haridusalase programmina avanes Eestile Tempus, mis oli suunatud kõrghariduse edendamisele. Eesmärgiks oli moderniseerida kõrgharidust uuendatud õppekavade, -materjalide ja -meetodite kaudu ning kaasa aidata üliõpilaste ja õppejõudude vahetusele. Tempuse raames võis taotleda toetust kahte tüüpi projektidele – Euroopa ühisprojektid, mis omakorda jagunesid administratiiv- ja akadeemilisteks projektideks, ning üksikisikute reisitoetused.

1996. aastal kirjutasiid Eesti valitsus ja Euroopa Komisjon alla lepingule, mis avas Eestile võimaluse osaleda nendes haridusprogrammides, mis toimisiid Euroopa Liidu riikide vahel. Need on Socrates, Leonardo da Vinci ja "Euroopa noored". 1997.

aastal alustasiid nimetatud lepingule tuginevalt tööd Euroopa Liidu Haridus- ja Teadusprogrammide Eesti Sihtasutus "Archimedes", mis koordineerib Eestis Socratese ja "Euroopa noorte" programmi raames käivitataavaid projekte, ning Leonardo da Vinci programmi koordineeriv keskus haridusministeeriumi juures. Programmid käivitusid Eesti jaoks 1998. aasta novembris. Euroopa Liidu hariduskoostöö programmides osalemiseks maksab Eesti igal aastal teatud summa Euroopa Liidu eelarvesse. Praegu on nende maksete suurus umbes 17 miljonit krooni aastas. Pärast ELiga ühinemist Eesti enam oma eelarvest selliseid makseid tegema ei pea, sest meie osalus eelnimetatud programmides on sissearvestatud EL eelarvesse.

Eesti haridusasutus, kes soovib kas Socratese, Leonardo da Vinci või "Euroopa noorte" programmis osaleda, peab leidma endale Euroopa Liidust vähemalt kolm partnerit (näiteks Eesti kõrgkoolil tuleb leida vähemalt kolm sama ala kõrgkooli Euroopa Liidust, kes oleksid valmis koostööd tegema, sealhulgas nõus osalema üliõpilaste ja õppejõudude vahetuses). Samuti jälgib Euroopa Liit, et välispartnerite valikul ei toimuks liigset regionaliseerumist, see tähendab, et partnereid tuleb otsida võimalikult erinevatest Euroopa Liidu riikidest, mitte üksnes Eesti lähinaabrite hulgast. Niisugust praktikat jälgib Euroopa Liit selleks, et tagada liikmesriikide hariduspoliitika üleeuroopaline mõõde.

Euroopa Liidu haridusprogrammid

Euroopa Liidu haridusalane tegevus toimub peamiselt haridusprogrammide kaudu. Olulisimad neist on kaks suurimat: Socratese programm üld- ja akadeemilise hariduse alal ning Leonardo da Vinci programm kutsehariduse alal. Lisaks EL liikmes- ja kandidaatriikidele osalevad neis Norra, Island ja Liechtenstein.

Socrates

Programmi eesmärgiks on aidata kaasa kõrgetasemelise põhi- ja akadeemilise hariduse väljaarendamisele ning ühtse üleeuroopalise haridusruumi tekkele. Samuti tahetakse selle kaudu edendada Euroopa Liidu keelte õppimist, haridusinstituutsioonide koostööd, õppijate ja õpetajate vahetust, diplomite tunnustamist ning haridusalase info vahetamist. Programmi aastaeelarve on umbes 4,2 miljardit krooni.

Socrates jaguneb järgmisteks alamprogrammideks:

- kõrgkooliõpetus (Erasmus);
- põhikooli- ja gümnaasiumiharidus (Comenius);
- keeleõpe (Lingua);
- täiskasvanute õpe (Grundtvig);
- haridusjuhtide täiendõpe (Arion);
- infotehnoloogia hariduses (Minerva);
- akadeemiliste kraadide tunnustamise süsteem (NARIC – *National Academic Recognition Information Centres*).

Kõigis põhisuundades võivad osaleda nii haridusinstituutsioonid (kõrgkoolid, gümnaasiumid, põhikoolid, täiskasvanute koolituskeskused ja muud koolitust korraldavad organisatsioonid), õppejõud, õpetajad, üliõpilased, õpilased ja haridusametni-

kud. Socratesi programmi raames esitatavad projektid on tavaliselt seotud institutsioonidevahelise koostööga või arendusprojektidega (näiteks uute õppekavade ja/või õppekirjanduse väljatöötamine, kooliraamatukogude arendamine, keeleõpe, meetodika jne). Toetust saavad projektid, milles on osalejaid vähemalt kolmest liikmesriigist.

Socratesi alamprogrammid

Erasmuse raames on üliõpilasvahetuses osalenud juba üle poole miljoni Euroopa tudengi. Ka õppejõudude vahetus selle programmi abil on võitnud laialt populaarsust. Programmi osaks on muu hulgas ka üleeuroopaline õppepunktide ja -hinnete ülekan-desüsteem ECTS (*European Credit Transfer System*). *Comeniuse* programm toetab üleeuroopalist koostööd põhikoolide ja gümnaasiumide vahel, õpetajate kutseoskuste arendamist, immigrandide, aga ka liikuvat ametit pidavate vanemate laste kohanemist edendavaid projekte. Selles on osalenud üle 9000 Euroopa kooli.

Lingua aitab korraldada

- 1) keeleõpetajate täienduskoolitust,
- 2) õpetajate täiendusõpet välisriikides,
- 3) tulevaste keeleõpetajate õpet välisriikides,
- 4) keeleõppe metoodika täiendamist ja
- 5) koolide koostööd noorte keeleoskuse parandamiseks. Programm annab eeliseid Euroopa Liidu väikeste keelte, seega tulevikus ka eesti keele õpetamisega seotud projektidele.

Grundtvig toetab üleeuroopalise koostöövõrgustiku kaudu täiskasvanute haridust ja edendab elu-aegse õppimise kontseptsiooni. Programmist võivad kasu saada igas vanuses täiskasvanud, kes soovivad värskendada oma teadmisi, et suurendada konkurentsivõimet töajuturul, tõsta aktiivset ühiskondlikku osalust või alustada uusi õpinguid tavapärasel haridussüsteemis.

Socratesi Eestis

Socratesi Eesti büroo on sihtasutuse Archimedes struktuuriüksus, mis funktsioneerib eelkõige Euroopa Liidu hariduskoostööprogrammi Socrates II büroona.

Socratesi programmi põhieesmärgiks on aidata Eesti haridusel end leida Euroopa haridusruumis. Socrates aitab Eesti haridusinstituutidel end tutvustada ja võrrelda mitmete Euroopa riikide haridusinstituutidega. Sel pinnal arenevad koostööprojektid, üliõpilasvahetus, akadeemiline tunnustamine ja teised koostöövormid.

Illustreerivalt võib märkida, et 2002. aastal osaleb Socratesi allprogrammis Comenius 43 Eesti põhija keskkooli, kes on loonud sidemeid paljude koolidega üle Euroopa. Näiteks on Vastseliina gümnaasiumil partnerid nii Soomes, Norras, Kreekas kui ka Leedus, kellega seotud koostööd toetas Euroopa Liit tänavu 4302 euroga.

Socratesi Eesti Büroo

Kohtu 6, III korrus
Tallinn 10130 Tel: 6 962 413
Faks: 6 962 426
E-post: socrates@archimedes.ee

Leonardo da Vinci programm

See on Euroopa Liidu peamine kutseharidust toetav programm. Euroopa Komisjon on seadnud sellele programmile mitu põhimõtet eesmärgi. Neist olulisim on kutsehariduse taseme ning selle raames inimeste algatus- ja innovatsioonivõime suurendamine. Programmis võivad osaleda kutseharidust andvad kõrgemad ja keskastme õppeasutused, samuti täienduskoolituskeskused, ettevõtted, kutsealaliidud ja muud kutseharidusega seotud organisatsioonid. Euroopa Liit on selle programmi rahastamiseks eraldanud aastas umbes 2,8 miljardit krooni.

Programm jaguneb kolmeks osaks:

- liikmesriikide kutseharidussüsteemi arendamine ja täiustamine;
- ettevõtete abistamine töötajatele täienduskoolituse andmisel, kaasa arvatud ettevõtete ja kõrgkoolide koostöö;
- keeleõpe, kutseharidusalased uuringud, kutsehariduse metoodika parandamine.

Programmi raames saavad toetust 1–3-aastased projektid, milles töötatakse välja ja katsetatakse uusi õppevorme, -kursusi, -materjale ja -meetodeid. Samuti toetab programm õppijate ja õpetajate vahetust Euroopa Liidu kutseharidusasutuste vahel, uute tehnoloogiate ja tootmisprotsesside õpetamist ning noorte töötajate praktilise õppe korraldamist teistes liikmesriikides.

Leonardo da Vinci programmist on seni osa võtnud umbes 38 000 Euroopa kutseharidusasutust.

KOMMENTAAR

Liina-Jaanika Seisler

Haridusministeeriumi suhtekorralduskonsultant
Postimees, 30.07.2002

Kas kutseharidus tõuseb taas au sisse?

Esialgse õpilaste vastuvõtu prognoosi kohaselt luuakse 2003/2004. õppeaastaks 17 820-le põhikooli lõpetajale 7500 kutsekoolide õppekohta, mis on tervelt 47% põhikooli lõpetajatest ja ca 38% eagrupid.

Eesti Leonardo Keskus

Programm toimib eelkõige projektide kaudu, mille põhiohk on haridusasutuste ja ettevõtete vahelisel koostööl. Nii rahastatakse Leonardo da Vinci programmi kaudu just koolituse arendamist ning õpilasvahetusprojekte, seejuures peab olema tagatud projekti tulemuste laialdane kasutamine ja levitamine. Konkreetset koolitust ennast programm aga ei hõlma. Kuna programmist eraldatavad vahendid katavad ainult osa iga projekti kuludest, on vaja ka täiendavaid rahastamisallikaid.

2002. aastal laekus seitse arendusprojekti eeltootlust, mille kohta tehakse lõplik otsus septembris ja 59 vahetusprojekti tootlust. Rahastamiseks aktsepteeriti kokku 32 vahetusprojekti: kümme kutsekooliõpilaste ja neli üliõpilaste projekti, 19 spetsialistide ja kolm noorte töötajate projekti; üks õpilaste ja üks noorte töötajate projekt jäid reservnimekirja.

Euroopa Ülikool (*European University Institute*)

on asutatud 1975. aastal ja paikneb Firenze lähedal Fiesole väikelinnas. Ülikoolis on neli teaduskonda (ajalugu ja ühiskond, majandusteaduskond, õigusteaduskond ja sotsiaalteaduskond), kus saab kaitsta magistri- ja doktorikraadi. Ülikooli rahastavad Euroopa Liidu liikmesriigid.

Haridusprogramm **Socrates** on suunatud kõrgetasemelise põhi- ja akadeemilise hariduse arendamisele ning üleeuroopalise haridusruumi tekkele.

Vahetusprojektidele jagatakse toetusteks 362 970 eurot. Projektide raames toimuvad praktika ja lähetused 1. juunist 2002 kuni 31. maini 2004. Kõik head ideed on Eesti Leonardo Keskuses tere- tulnud. Täpsemate projekti koostamise küsimuste- ga võib julgelt pöörduda keskuse konsultantide poole aadressil:

Eesti Leonardo Keskus
Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform
Liivalaia 2
10118 Tallinn
Tel: 610 3621, 610 3624
E-post: leonardo@sekr.ee

"Noorte" programm

See on programm, mis toetab noorte õppimis- matku ja üldse noorsoovahetust. Kuni 25- aastastele noortele antakse võimalus reisida Euroopa Liidus selleks, et õppida tundma teiste riikide noo- ri. Samas pole siiski tegemist n-ö üleeuroopalise reisibürooga, vaid noorte reisimine toimub temaa- tiliste õppeürituste raames (õppelaagrid, -kursu- sed, -seminarid jne).
Uuendatud "Noorte" programmis sisaldub ka endine Euroopa Vabatahtlik Teenistus, mis võimal- dab noortel avardada oma maailmavaadet, töö- tades vabatahtlikuna teises riigis.

"Euroopa noorte" Eesti büroo

Büroo kuulub sihtasutuse Archimedes raamesse, olles oma tegevuses ühelt poolt lepinguliselt seot- tud Euroopa Komisjoniga ning teiselt poolt haridusministeeriumiga.
Ajavahemikus 1. november 1998 kuni 31. detsem- ber 2000 on programm Eestis toetanud ühtekokku ligi 2700 noore osalemist rahvusvahelistes noor- soovahetusprojektides, noorsooalgatusprojektides või Euroopa Vabatahtliku Teenistuse projektides. Lisaks sellele on toetatud hulgaliselt noorsootöötä- jate ja noorsootöösutuste rahvusvahelisi koostöö- projekte, nagu koolitused, õppekülastused, semi- narid, tööpraktika jne.
Büroo poole võib pöörduda kõigi "Euroopa noorte" programmi puudutavate küsimustega alates esmasest informatsioonist ja lõpetades part- nergruupitsingu või taotluskorraga aadressil:

"Euroopa noorte" Eesti büroo

Kohtu 6
10130 Tallinn
Tel. (0) 6 962 420
Faks: (0) 6 962 426
E-post: reet@noored.ee

Infotehnoloogia tundmaõppimine

Euroopa Liidu üks haridusalaseid prioriteete on olnud ka infotehnoloogiaalase koolituse korral- damine. Juba 1990. aastate keskpaigast toimuvad Euroopa koolides infotehnoloogiat tutvustavad õppenädalad **Netd@ysEurope**. 2000. aastast on sellele lisaks tulnud laiahaardeline **eEurope** prog- ramm, mis näeb ette infotehnoloogiaalast õpet osana eluaegsest õppimisest.

Ametnike koolitus ja muu Euroopa Liidu alane täiendusõpe Eestis

Osalemine Euroopa Liidu programmides on ainult üks tahk Eesti ja Euroopa Liidu vahelises haridus- koostöös. Teise väga olulise valdkonna moodustab Eestis läbiviidav eurokoolitus, mille põhiosaks on seni olnud riigi ja kohaliku omavalitsuse amet- nikele Euroopa Liidu alase koolituse korraldamine. Ametnike koolituse peamised suunad on:

- Euroopa Liiduga seotud põhikoolitus kõikidele ametnike kategooriatele;
- liitumisprotsessiga vahetult seotud ametnike ettevalmistamine.

Koolitusel on pandud rõhku Euroopa Liidu eesmär- kide, institutsioonide, otsustusprotsesside, õigus- süsteemi, eri poliitikavaldkondade ning liikmes- riikide poliitiliste süsteemide ja traditsioonide tutvustamisele. Samuti on korraldatud keeleõpet ning kursusi läbirääkimiste tehnika ja juhtimise alal. Ametnike koolitamise kõrval on kõik olulisemad Eesti kõrgkoolid (Tartu Ülikool, Tallinna Pedagoogika- ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, paljud era- kõrgkoolid) ning mitmed erainstitutsioonid käivi- tanud eurointegratsiooni käsitlevaid kursusi. Seega on juba praegu Eestis võimalik saada eurointegrat- sioonialast õpet nii akadeemilise kraadiõppe kui ka praktilise täiendusõppe vormis.

Haridusprogramm

Leonardo da Vinci toetab kutseharidust inimeste al- gatus- ja innovatsioonivõi- me suurendamise kaudu.

"Noorte" programm toetab õppimismatku, noorsoova- hetust ning vabatahtlikku tööd teises riigis.

Netd@ysEurope – infotehnoloogia-alased õppenädalad Euroopa koolides.

eEurope programm – Euroopa Liidu programm infotehnoloogiaalase õpe- tuse tõhustamiseks.

Eluaegne õppimine – õppimine ei lõpe sellega, kui lõpetame kooli või ülikooli. Oma teadmisi ja oskusi peab inimene täien- dama kogu elu ja selleks peab tal olema vastavaid õppimis- ja enesetäien- damisvõimalusi.

Lisainformatsioon Euroopa Liidu haridusprogrammide kohta:

Euroopa Komisjoni hariduse ja kultuuri peadirektoraat
http://europa.eu.int/comm/education/index_en.html

Sihtasutus Archimedes
<http://www.euedu.ee/>

Euroopa Liidu haridusprogrammid
<http://europa.eu.int/comm/education/progr.html>

Euroopa Liit ja õppimisvõimalused
<http://www.riigikogu.ee/osakonnad/msi/tel270.html>

Euroopa Liidu Infosekretariaat

Riigikantsleji, Stenbocki maja, Rahukohtu 3, 15161 Tallinn, Eesti
tel +372 693 5950 e-post elis@rk.ee
faks +372 693 5957 <http://www.elis.ee>

